

DE MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDS
BELEID EN ONROEREND ERFGOED
EN DE VLAAMSE MINISTER VAN WERK, ECONOMIE, INNOVATIE EN SPORT

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

**Betreft: Ondersteuning Vlaamse bedrijven bij de gevolgen van brexit:
Brexit Actieplan.**

1. CONTEXT

Op 23 juni 2016 heeft de bevolking van het Verenigd Koninkrijk (VK) bij referendum besloten om de Europese Unie (EU) te verlaten. De Britse regering gaf uitvoering aan de uitslag van dit referendum door op 29 maart 2017 de EU formeel in kennis te stellen van de beslissing uit de EU te treden. Op die manier werd de procedure onder Art. 50 VEU geactiveerd. Formele onderhandelingen over deze terugtrekking uit de EU gingen daarop van start op 19 juni 2017.

De onderhandelingen over het Terugtrekkingsakkoord tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk lopen volop. Binnen deze onderhandelingen werd reeds een principeakkoord gevonden over de verlenging van de transitieperiode, maar deze verlenging komt er enkel als er een akkoord wordt gevonden over het volledige Terugtrekkingsakkoord (inclusief de Ierse grenskwestie). Bij een globaal akkoord over het Terugtrekkingsakkoord, blijft het VK gedurende de overgangperiode onderhevig aan het volledige EU-acquis, maar maakt het niet langer deel uit van de formele besluitvormingsprocedures. Het VK zou op die manier tot en met 31 december 2020 deel uitmaken van de douane-unie en de interne markt. Na 31 december 2020 zou dan een nieuwe verdragsrechtelijke relatie tussen beide in voege kunnen treden. De eerste gesprekken over deze toekomstige relatie zijn gestart medio 2018 en moeten resulteren in een Politieke Verklaring hierover. Bedoeling is deze Verklaring te hechten aan het Terugtrekkingsakkoord. Uit het standpunt van de Britse Regering hierover (Chequers Plan) blijkt duidelijk dat lidmaatschap van de Europese Economische Ruimte (EER) geen optie is. Ook lidmaatschap van de douane-unie wordt vooralsnog uitgesloten. Bijgevolg zullen onze bedrijven geconfronteerd worden met handelsbelemmeringen die zullen ontstaan tussen het VK en de interne markt.

De transitieperiode biedt niet enkel de mogelijkheid een kwalitatieve post-brexit relatie uit te werken, maar geeft Vlaamse bedrijven ook de noodzakelijke tijd om zich op die nieuwe situatie voor te bereiden. Een goede voorbereiding is noodzakelijk omwille van het belang van de handelsrelaties met het VK. Het VK was met 27,88 miljard euro onze 4e exportmarkt en verantwoordelijk voor 8,79% van de totale Vlaamse export in 2017.

Een 'no-deal'-scenario waarbij het VK zonder terugtrekkingsakkoord uit de EU stapt is niet ondenkbaar.

In een dergelijk hard brexit scenario wordt het VK op 30 maart 2019 effectief een derde land en zullen de relaties EU-VK terugvallen op bestaande internationale afspraken. Douaneformaliteiten en douanetarieven worden dan een realiteit. Ook communautaire transportvergunningen en dergelijke zijn dan niet langer geldig. Met dit scenario dient dus rekening gehouden te worden. De Studiedienst van de Vlaamse Regering berekende in 2016¹ dat het Vlaamse BBP met 2,6% zou dalen (tegen 2030) indien de handelsrelaties tussen de EU en het VK terugvallen op de WTO-regels. Deze resultaten werden grotendeels bevestigd in een studie² uit 2017 van onderzoekers verbonden aan de KU Leuven over de effecten van brexit doorheen de hele productieketen. Indien de EU en het VK afstevenen op een 'hard brexit', schat deze studie de achteruitgang van het Belgische BBP op 2,35%. Het banenverlies in België zou in een dergelijk scenario 42.000 jobs bedragen. Voor Vlaanderen gaat het dan om 28.000 jobs. Alle studies geven duidelijk aan dat Vlaanderen economisch na Ierland en Nederland het hardst wordt getroffen van de 27 overblijvende EU-lidstaten. Uit deze cijfers blijkt duidelijk dat een brexit zonder uittredingsakkoord erg nefast zou zijn, niet alleen voor de Vlaamse havens, maar voor het hele Vlaamse economische weefsel, dat leeft van de export. Zelfs wanneer de EU en het VK er in slagen tot een handelsakkoord te komen is de impact nog steeds groot (achteruitgang Vlaams BBP 1,8%, banenverlies in Vlaanderen 6.500).

2. DOELSTELLING

De Vlaamse Regering wil de belangen van Vlaamse burgers en bedrijven in dit dossier maximaal verdedigen gezien de impact die de terugtrekking van het Verenigd Koninkrijk uit de EU heeft op Vlaanderen. De regering wil de Vlaamse bedrijven bijstaan in hun voorbereiding op brexit zodat zij zo goed mogelijk gewapend zijn tegen de gevolgen van een brexit, ongeacht het scenario.

Om de **weerbaarheid van het Vlaams economisch weefsel tegen de gevolgen van brexit te verhogen** lanceert de Vlaamse Regering een "Brexit Actieplan". Dit actieplan wordt bijgevoegd aan deze nota als BIJLAGE I en zal ook publiek worden gemaakt via de website van het Departement Buitenlandse Zaken. In het actieplan wordt een viervoudige aanpak voorgesteld die bestaat uit volgende componenten:

1. **Proactieve Vlaamse standpuntbepaling** in het kader van de brexit-onderhandelingen;
2. Pleidooi voor compenserende mechanismen in het kader van de onderhandelingen voor een nieuw **Meerjarig Financieel kader van de EU 2021-2027**;
3. **Integrale ondersteuning van bedrijven**;
4. Ontwikkeling van een **proactieve investeringsstrategie** naar buitenlandse investeerders.

3. VLAANDEREN VOORBEREIDEN OP BREXIT

3.1. Proactieve Vlaamse standpuntbepaling

¹ (2016), *"Economische gevolgen van de brexit voor Vlaanderen – Een eerste inschatting"*, Studiedienst Vlaamse Regering

² Vandenbussche H., Connell W. & Simons W (2017).; "De impact van Brexit op de Vlaamse economie", VIVES BELEIDSPAPER, KUL, Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen. Vandenbussche H., Connell W. & Simons W (2017), *"Global Value Chains, Trade Shocks And Jobs: An Application to Brexit"*, KUL, Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen

Sinds eind 2016 bestaat een **overheidsbrede brexit taskforce** met vertegenwoordiging van ieder beleidsdomein. Het **Departement Buitenlandse Zaken (BuZa)** coördineert en zit deze taskforce voor. Via deze taskforce worden impactanalyses gemaakt, posities ingenomen en wordt nagegaan welke beleids- en wetgevende maatregelen aangewezen zijn om Vlaanderen weerbaar te maken tegen de gevolgen van brexit. BuZa vertegenwoordigt Vlaanderen in relevante intra-Belgische overlegfora (DGE, technische werkgroepen) en zorgt op die manier voor de coordinatie met en belangenbehartiging op federaal niveau³. Op die manier was Vlaanderen bijvoorbeeld nauw betrokken bij de totstandkoming van de interfederale Brexit Impact Scan o.l.v. de FOD Economie. Ook het diplomatiek postennetwerk van de Vlaamse Regering (AAVR/VLEV) streeft een goede afstemming na met het federaal diplomatiek netwerk in dit dossier. Waar relevant treden BuZa en de AAVR en VLEV EU in contact met de Europese Commissie om rechtstreeks op EU-niveau afstemming te verzekeren. Tenslotte bevraagt en informeert BuZa haar stakeholders maximaal zodat ook het middenveld betrokken is. Deze structuur verzekert een zeer nauwe opvolging van de onderhandelingen en belangenbehartiging van Vlaanderen, zowel intra-BE als op EU-niveau.

Om dit te bewerkstelligen werden zowel in het hoofdbestuur in Brussel, op de Algemeen Afvaardiging van de Vlaamse Regering bij de EU als in de Algemeen Afvaardiging van de Vlaamse Regering in Londen tijdelijk experts in dienst genomen. In oktober 2017 publiceerde de Vlaamse Regering haar Visienota op de brexitonderhandelingen waarin ze pleit voor een handelsvriendelijke brexit en verregaande samenwerking op niet-economische domeinen. In deze Visienota pleit de Regering ook voor een Europese Macroregionale strategie voor de Noordzee. Deze strategie moet het overkoepeld kader bieden om alle landen en regio's rond de Noordzee binnen hun respectieve bevoegdheden in staat te stellen beter samen te werken, o.a. op het vlak van wetenschap, maritiem transport, energie, biodiversiteit, en de blauwe economie. Voor een lijst van reeds plaatsgevonden outreachmomenten, zie BIJLAGE II.

De Vlaamse regering wenst te kapitaliseren op de expertise die BuZa sinds september 2017 in dit dossier heeft opgebouwd. Indien het terugtrekkingsakkoord gerealiseerd wordt zal gedurende de transitiefase nood zijn aan een nauwe opvolging van de onderhandelingen over een toekomstig samenwerkingsakkoord. Indien we afstevenen op een no-deal zal eveneens de expertise van BuZa inzake WTO-regels, internationaal recht en regelgevende samenwerking welkom zijn om bedrijven en burgers maximaal te informeren en bij te staan. In het kader van de begrotingsopmaak 2019 werd daarom beslist 150.000 euro vrij te maken voor de verlenging van de contracten van deze 3 VTE. Deze VTE behouden hoger vernoemde standplaatsen. Voor 2020 wordt 180.000 euro voorzien. Voor de 3 VTE die met dit budget gefinancierd kunnen worden, staat de Vlaamse Regering een vrijstelling van de personeelsbesparing toe.

3.2. MFK: brexit-fonds

In mei 2018 publiceerde de Europese Commissie haar voorstellen voor het Meerjarig Financieel Kader (MFK) 2021-2027. De Vlaamse Regering analyseert thans de voorstellen, maar betreurt alvast dat de voorstellen van de Commissie blind zijn voor de te verwachten disproportionele negatieve gevolgen van brexit op landen / regio's, in het bijzonder rond de Noordzee.

Aangezien specifiek flankerend beleid voor het opvangen van de negatieve socio-economische gevolgen van de brexit ontbreekt in de MFK-voorstellen zal de Vlaamse Regering gedurende de MFK-onderhandelingen pleiten voor mechanismen om getroffen regio's en bedrijven bij te staan.

³ De federale overheid staat in voor de vertegenwoordiging van de Belgische belangen binnen de relevante EU-besluitvormingsorganen (Raadswerkgroep Art 50, Coreper Art 50, Raad Algemeen Zaken Art 50 en Europese Raad Art 50. Vlaanderen is bijgevolg onrechtstreeks vertegenwoordigd in deze organen.

Gelet op de Brexit, kant de regering zich tegen de in de MFK-voorstellen voorzien verdere daling van de inningskosten voor douanerechten die momenteel op 20% liggen.

3.3. Sensibiliseren, Informeren en ondersteunen

Flanders Investment & Trade (FIT) duidde in de zomer van 2016 een brexit coördinator aan. Sindsdien ondernam FIT verschillende acties om het Vlaamse bedrijfsleven te sensibiliseren en te informeren over de gevolgen van brexit. Zo werd kort na het referendum een 'Meldpunt Brexit' opgericht om tegemoet te komen aan vragen en bekommernissen van het Vlaamse bedrijfsleven. Specialististen van FIT, VLAIO, Enterprise Europe Network en BuZa helpen de vragen te beantwoorden. In 2017 en 2018 vonden twee consultatierondes met de beroepsfederaties plaats in samenwerking met BuZa. Middels deze consultatierondes werden de meest getroffen sectoren geïdentificeerd, hun offensieve en defensieve belangen opgelijst en de belangrijkste potentiële problemen geïdentificeerd. Deze informatie werd verwerkt in de Vlaamse positie voor de toekomstige relatie tussen de EU en het VK. Om de Vlaamse goederenexporteurs te stimuleren om zich voor te bereiden op brexit heeft FIT op 14 december 2017 een uitgebreide **brexit webpagina** gelanceerd op haar website onder het brexit meldpunt. Op die webpagina werd ook een informatieve brexit brochure gepubliceerd. De brochure kreeg een update naar aanleiding van de Exportbeurs in juni 2018. Lezers vinden er aandachtspunten in het kader van brexit, zoals douaneformaliteiten – inclusief btw en accijnzen, invoerrechten en oorsprongsregels, wisselkoersschommelingen, normen, verpakkingen, vergunningen, contracten en Vlaamse subsidies. De brochure sluit af met zes tips voor bedrijven over hoe zich voor te bereiden. Voor al deze onderwerpen werd beroep gedaan op externe experts om hun kennis te delen zoals de federale Administratie Douane & Accijnzen. Ondertussen vonden ook twee brexitseminaries plaats. Verder treden diensten van de Vlaamse overheid regelmatig op als gastspreker over brexit op evenementen van derden. Zie BIJLAGE II voor een overzicht.

Gezien de deadline van 29 maart 2019 snel nadert is het belangrijk om in de aanloop daartoe, maar ook daarna, samen met de douanediensten nog actiever in te zetten op sensibilisering, informatie en ondersteuning van Vlaamse bedrijven. In het bijzonder KMO's zijn bijzonder kwetsbaar. Het valt te verwachten dat heel wat Vlaamse bedrijven nood zullen hebben aan gespecialiseerd advies (inzake normen, verpakkingen, certificaten, douaneformaliteiten, etc.) en ondersteuning bij het uitwerken van een aangepaste bedrijfsstrategie (diversificatie,...) wanneer de post-brexit relatie tussen de EU en het VK duidelijk wordt of wanneer beiden er niet in slagen tot een akkoord te komen. In dit laatste geval is de situatie acuut, in het eerste geval biedt de transitiefase de nodige tijd. Voor dit gespecialiseerd advies en ondersteuning biedt een gezamenlijke **Brexit Helpdesk** van de Vlaamse overheid een oplossing. Een aanpak op maat van het bedrijf staat centraal waarbij ze volgens het '*only once principe*' gecentraliseerde dienstverlening kunnen genieten conform het principe van de geïntegreerde front office benadering zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering (zie bijlage III voor een toelichting). Eenmaal duidelijk welke richting het bedrijf zal nemen leidt de Brexit Helpdesk de onderneming naar relevante Vlaamse en/of federale overheidsdiensten, partners, overheidswetgeving, subsidies en andere financieringsmogelijkheden om het bedrijfsplan te doen slagen. De toeleiding gaat zowel naar ondernemerschapsteun als naar innovatiesteun én Europese steunmechanismen. In BIJLAGE III wordt deze benadering gedetailleerd toegelicht. Aangezien Flanders Investment & Trade, dienst Reglementering, zelf niet over voldoende capaciteit beschikt, dient een extra VTE aangeworven te worden.

Daarnaast investeert de regering in een **ruimer actieprogramma van FIT** in de komende jaren. Brexit (en vooral de aanhoudende onzekerheid hieromtrent) verplicht de Vlaamse bedrijven ertoe hun exportstrategie te heroriënteren, en dus nieuwe markten te verkennen om minder afhankelijk te worden van de Britse afzetmarkt. Europa en het VK blijven weliswaar belangrijke afzetmarkten, maar FIT merkt een zeer sterke behoefte aan diversificatie. Azië, het Midden-

Oosten, Amerika en Afrika winnen aan belang. Om bedrijven te ondersteunen in hun prospectie van nieuwe markten, zijn acties als beurzen, conferenties, groepszakenreizen, ... een heel belangrijk en drempelverlagend instrument. FIT organiseert een collectieve deelname en bedrijven kunnen op dit aanbod van FIT intekenen, tegen een tussenkomst in de kostprijs. Om bedrijven die een duurzame exportstrategie willen volgen nog beter te ondersteunen in hun diversificatie van exportmarkten, zal FIT een ruimer aanbod van acties aanbieden. Bovendien moet FIT blijven garanderen dat – ondanks met name de steeds duurder wordende beurzen - de deelnamekost voor de bedrijven aanvaardbaar blijft. Om beide redenen is een hoger budget nodig. Die inspanning moet volgehouden kunnen worden aangezien het bedrijven aanzienlijk wat tijd kost om voet aan de grond te krijgen op nieuwe markten, in het bijzonder op moeilijker toegankelijke markten.

Alle partners van FIT en van VLAIO⁴, in het bijzonder Voka en Unizo, worden actief benaderd om het Vlaamse bedrijfsleven mee te **informer**en en **sensibiliser**en zodat zij hierin hun verantwoordelijk kunnen nemen. FIT en VLAIO nemen, waar mogelijk, brexit mee als een prioritair actiepoint in de taakstelling van hun partners. Naast de inrichting van een Brexit helpdesk zal FIT ook werk maken van een **communicatiestrategie**. Bijkomend zullen **roadshows** plaatsvinden (in de provincies) om bedrijven maximaal te bereiken. De geïntegreerde business case benadering wordt doorgezet in de totstandkoming ervan. Deze roadshowcampagne wordt gecoördineerd door FIT en heeft als uitgangspunt om de bedrijven een integrale ondersteuning aan te bieden. De steunmaatregelen van FIT en VLAIO zullen aan bod komen, maar de focus van de roadshows gaat veel breder: o.a. informeren, sensibiliseren, het belang van diversificatie, het volledige dienstenaanbod van FIT, de douaneproblematiek,.... Naast de algemene presentaties in de provincies lijkt het aangewezen om, al dan niet aansluitend aan de roadshowsessies, aan de bedrijven 'maatwerk' aan te bieden op basis van de mogelijkheid om B2B-gesprekken te organiseren met de adviseurs van FIT en van VLAIO. Het valt te verwachten dat ten gevolge van deze initiatieven de hoger vermelde subsidiemaatregelen sterk bevraagd zullen worden. Om het extra werkvolume op te vangen is er een bijkomende VTE nodig.

Voor een concrete uitwerking wordt verwezen naar het actieplan (BIJLAGE I).

3.4. Aantrekken van investeringen

Brexit biedt kansen om een proactieve investeringsstrategie naar buitenlandse investeerders te ontwikkelen. De Brexit strategie van FIT voor het aantrekken van bijkomende investeringen naar Vlaanderen concentreert zich voornamelijk op twee pistes:

- Integratie van Brexit in de bestaande strategie van FIT waarbij de Brexit bijkomende argumentatie kan genereren bij bedrijven die investeringsplannen hebben of die hun bestaande operaties wensen te optimaliseren.
- Een verhoogde proactieve aanpak naar bedrijven (UK en non-UK) die activiteiten en belangen hebben in de UK en op het Europees continent.

Dat deze proactieve aanpak vruchten heeft afgeworpen, manifesteert zich in een duidelijke stijging van het aantal *site visits* en een sterke interesse en aanwezigheid van de buitenlandse bedrijven bij de organisatie van onze sectorale experts ronde tafels per sector. De consultancy bureaus ontwikkelden ondertussen een aantal bijkomende tools die toelaten specifiekere impact van de Brexit te meten. Dit helpt FIT bij het uitwerken van targets en *business proposals*. Op die manier kan er gemakkelijker gedetecteerd worden welke behoeftes er ontstaan om bepaalde strategische beslissingen te nemen waarbij we Vlaanderen kunnen positioneren. Het stadium van pure

⁴ Zie bijlage III

informatie loopt ten einde. FIT verwacht een sterke flow van bedrijven die hun plannen zullen willen uitvoeren. Daarnaast versterkt FIT haar strategie ter positionering van Vlaanderen als een draaischijf in de Anglo-Europese handel. FIT werkt daartoe specifieke acties uit, identificeert prioritaire sectoren en voert een duidelijke marketing strategie naar het buitenland die Vlaanderen als investeringsregio positioneert. FIT moet gewapend zijn om hierop in te spelen. Om die reden verlengt FIT **het contract van de bijkomende persoon voor investeringspromotie in Londen** die in het kader van brexit werd aangeworven. Dit is nodig om de gegenereerde investeringsleads te kunnen blijven opvolgen. Beslissingsprocessen lopen dikwijls over een of meerder jaren. Het is daarbij belangrijk om de continuïteit te garanderen.

De **bestaande brexit brochure** kan ook gebruikt worden om buitenlandse bedrijven die zich in Vlaanderen vestigen te informeren over de impact van brexit. Er komt van buiten uit reeds vraag naar een **Engelstalige versie**. FIT zal hiervoor budget vrijmaken en onderzoekt de mogelijkheid om een bijkomende *brexodus impact scan* te ontwikkelen om potentiële investeerders te assisteren met het inschatten van de impact van brexit op hun Europa strategie. Verder zal FIT het relevante Vlaamse steuninstrumentarium promoten.

De verlenging van het contract van het personeelslid in het kantoor Londen wordt met de beschikbare middelen gefinancierd, maar er is wel een bijkomende vrijstelling van de personeelsbesparing nodig voor één personeelslid.

4. WEERSLAG OP DE BEGROTING

Om dit brexitactieplan in uitvoering te brengen heeft de Vlaamse regering in het kader van de begrotingsopmaak 2019 een budget vrijgemaakt van 1,9 miljoen euro voor FIT, waarvan:

- 1 miljoen euro verhoging van de dotatie voor subsidies rechtstreeks aan bedrijven in 2019. In 2020 wordt die verhoging voortgezet aan 500.000 euro;
- 400.000 voor een eenmalige verhoging van de werkingsdotatie van FIT voor de bekostiging van éénmalige maatregelen ter uitvoering van het brexitactieplan in 2019;
- 500.000 euro recurrente verhoging van de werkingsdotatie van FIT (met uitzondering van 2020 waarin de verhoging eenmalig 470.000 euro bedraagt) voor een blijvende ondersteuning van bedrijven in diversificatie van exportmarkten.

De Inspectie van Financien gaf advies op 16 oktober. Het advies wordt als bijlage toegevoegd. Het begrotingsakkoord werd gegeven op 6 november 2018 en wordt als bijlage toegevoegd. Niettegenstaande wat hierin gesteld wordt, wordt voorgesteld de 6 VTE in dienst te houden tot en met 31 december 2020, zonder compensatie.

5. WEERSLAG OP DE LOKALE BESTUREN

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op de lokale besturen.

6. WEERSLAG VAN HET VOORSTEL OP HET PERSONEELSBESTAND EN DE PERSONEELSBUDGETTEN

De personeelsmiddelen werden reeds voorzien bij de beslissing zoals genomen bij de begrotingsopmaak 2019. Er is weerslag op het personeelsbestand van de Vlaamse Gemeenschap. Het voorstel van beslissing impliceert de tijdelijke tewerkstelling van zes extra VTE voor de periode 2019-2020. Deze zes VTE worden geneutraliseerd in de opgelegde personeelsbesparing. Deze neutralisatie volgt enerzijds uit het tijdelijk karakter van de tewerkstelling en anderzijds uit de uitzonderlijke aard van de uitdaging die de terugtrekking van het VK uit de EU vormt voor Vlaanderen in het algemeen en het Vlaamse bedrijfsleven in het bijzonder. Het akkoord van de minister bevoegd voor Ambtenarenzaken werd gegeven op 25 oktober 2018. Niettegenstaande wat hierin gesteld wordt, wordt voorgesteld de 6 VTE in dienst te houden tot en met 31 december 2020, zonder compensatie.

7. KWALITEIT VAN DE REGELGEVING

Een reguleringssimpactanalyse is niet vereist.

8. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering:

- beslist haar goedkeuring te hechten aan bijgevoegd Brexit Actieplan (BIJLAGE I) om de weerbaarheid van het Vlaams economisch weefsel tegen de gevolgen van brexit te verhogen;
- beslist de tijdelijke extra zes VTE die nodig zijn om het Actieplan in uitvoering te brengen, te neutraliseren in het kader van de personeelsbesparing en dit tot einde 2020;
- geeft iedere overheidsdienst de opdracht een inventaris op te stellen van alle maatregelen die genomen werden of nog moeten genomen worden om zich voor te bereiden op de gevolgen van Brexit. Iedere overheidsdienst dient BuZa hierover te informeren zodat de goede communicatie met het Europees en federaal niveau verzekerd kan zijn.

Minister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport,

Philippe MUYTERS